

Complexnummer: 516526

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Lorentzsluizen

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

516527, 516528

Woonplaats

Kornwerderzand

Gemeente

Súdwest-Fryslân

Provincie

Friesland

Locatie van het hoofdobject

Kornwerderzand, A7

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex de LORENTZSLUIZEN (1931-1933) te Kornwerderzand bestaat uit twee groepen van elk vijf UITWATERINGSSLUIZEN met twee bijbehorende SCHUTSLUIZEN en een DOUANEGEBOUW. Het geheel is in Functionalistische stijl ontworpen door ir. Dirk Roosenburg (vormgeving) in samenwerking met het Bureau Zuiderzeewerken. Het complex is gelegen in de 32 km. lange Afsluitdijk, die het vaste land van Noord-Holland en de Friese kust verbindt. Het gedeelte tussen het vasteland en het voormalige eiland Wieringen (1923-1925) is 2,5 km. lang. Het gedeelte Wieringen-Friese vasteland is 30 km. lang en loopt van nabij Den Oever (Noord-Holland) tot nabij Kornwerd (Friesland). In de Afsluitdijk zijn vijf groepen van elk vijf uitwateringssluizen gebouwd, te weten drie nabij Den Oever en twee, de Lorentzsluizen, op het Kornwerderzand. De uitwateringssluizen dienen om het overtollige water van het IJsselmeer bij eb op de Waddenzee te spuien. Nabij de uitwateringssluizen zijn ten behoeve van de scheepvaart schutsluizen aangelegd. In 1918 werd, door de toenmalige regering, de Zuiderzee-wet aangenomen op basis van deze wet werd de Zuiderzee afgesloten door middel van de Afsluitdijk. In 1925 werd begonnen met de aanleg van twee werkeilanden, één bij Den Oever en één bij Kornwerderzand, 4 km. uit de Friese kust. Bij deze werkeilanden zouden de schut- en uitwateringssluizen van de dijk geplaatst worden. Bij Kornwerderzand werden twee groepen van elk vijf uitwateringssluizen en bovendien een kleine en een grote schutsluis ten behoeve van de scheepvaart gebouwd. Op het sluishoofd, tussen de twee schutsluizen, kwam een DOUANEGEBOUW te staan. Aan zeezijde liggen voor de schutsluizen twee draaibruggen met een brugwachtersgebouw.

Tijdens de tweede wereldoorlog hebben de sluizen het door herhaaldelijke bombardementen en beschietingen zwaar te verduren gehad. De sluizen en het douanegebouw zijn hersteld. De bruggen en het brugwachtersgebouw zijn grotendeels herbouwd en gewijzigd en vallen derhalve buiten de bescherming van rijkswege.

Waardering

Het complex de LORENTZSLUIZEN (1931-1933) te Kornwerderzand, bestaande uit twee groepen van elk vijf UITWATERINGSSLUIZEN met twee bijbehorende SCHUTSLUIZEN en een DOUANEGBOUW is van algemeen belang:

- als bijzondere uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling;
- vanwege het belang voor de geschiedenis van de waterbouwkundige techniek;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege de betekenis voor het oeuvre van de ontwerper ir D. Roosenburg;
- als waterbouwkundig werk dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van internationaal belang is;
- vanwege de bijzondere betekenis verbonden met de afsluiting van de Zuiderzee en de ontwikkeling van het IJsselmeer-gebied en omgeving.

Monumentnummer*: 516527

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 maart 2001
Kadaster deel/nr: 10318/43

*Monumentnaam***

Lorentzsluizen

Complexnummer

516526

Complexnaam

Lorentzsluizen

*Woonplaats**

Kornwerderzand

*Gemeente**

Súdwest-Fryslân

*Provincie**

Friesland

Locatiennaam

Kornwerderzand

Locatieomschrijving

A7

*Kadastrale gemeente**

Makkum

*Sectie**

D

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

26

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

LORENTZSLUIZEN. De twee groepen van elk vijf UITWATERINGSSLUIZEN met bijbehorende GROTE en KLEINE SCHUTSLUIS zijn gebouwd in 1931-1933 in Functionalistische stijl naar ontwerp van ir. Dirk Roosenburg (vormgeving) in samenwerking met Bureau Zuiderzeewerken. Elk van de uitwateringssluizen is 12 meter breed en 4 meter diep en kan worden gesloten door middel van een stel vloeddeuren aan de IJsselmeerzijde - een buitenschuif, met daartussen een extra binnenschuif. De schuiven zijn uitgevoerd als wielschuiven, die naar twee zijden water kunnen keren. De vloeddeuren zijn ingericht als wachtdeuren die bij hoog water automatisch worden gesloten en bij laag water geopend. Als tijwachter dient een dranggewicht dat in de deur op en neer beweegt en dat met een ketting is opgehangen aan de bovenzijde van een koker. Over het ophangpunt is een metalen kap aangebracht. Alle vijftig stalen deuren van de Lorentzsluizen bestaan uit aan elkaar gelaste Larssen-profielen. Het laswerk is uitgevoerd door de Utrechtse Machinefabriek Frans Smulders. Het is één van de eerste keren dat geheel gelaste sluisdeuren zijn toegepast.

De sluiszoekers zijn volledig uitgevoerd in gewapend beton met gemetselde damwanden aan de monding. Als bodembescherming is een betonnen plaat aangebracht van 50 cm. dik die wordt afgesloten door een kofferdrempel die ca. 50 cm boven de bodemplaat uitsteekt en die wordt ingesloten door twee stalen damwanden.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De 24 kokerdelen hebben ieder een forse betonnen afdekplaat met daaronder in de oost- en westzijde van iedere koker 6 vierkante ruitjes. Hieronder een uitstekende lijst die aan de IJsselmeer-zijde verticaal omlaag loopt met daartussen een deur. De andere zijde is getrapt uitgevoerd met cannelures. Aan de onderzijde is nog eens een lijst aangebracht met daaronder een soort basement.

Het, vanuit Friesland en vanaf de Afsluitdijk gezien, eerste kokerdeel draagt in metalen letters het opschrift: 'Lorentzsluizen'. Aan landzijde bevindt zich hier een bronzen gedenkplaat ter herinnering aan de Zuiderzeewerken. [Ook de eerste koker van de tweede groep sluizen (de westelijke) draagt het opschrift 'Lorentzsluizen'].

Bij de twee groepen is ter hoogte van de derde koker een controlepost gebouwd. Deze langgerekte gebouwtjes van elk twee bouwlagen hebben in de lengterichting, op elke laag en aan beide zijden, over de volle lengte een pui. De kopse zijden hebben ieder een deur en een vierkant venster op de verdieping.

Waardering

De LORENTZSLUIZEN te Kornwerderzand, bestaande uit twee groepen van vijf UITWATERINGSSLUIZEN, een KLEINE en een GROTE SCHUTSLUIS zijn van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling;
- vanwege de innovatieve waarde;
- vanwege het belang voor de geschiedenis van de waterbouwkundige techniek;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege de betekenis voor het oeuvre van de ontwerper ir. D. Roosenburg;
- als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van internationaal belang is;
- vanwege de bijzondere betekenis verbonden met de afsluiting van de Zuiderzee en de ontwikkeling van het IJsselmeer-gebied en omgeving;
- vanwege de bouwtechnische typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterkering en -doorlaat

Functie

Spuisluis

Monumentnummer*: 516528

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 maart 2001
Kadaster deel/nr: 10318/43

Complexnummer

516526

Complexnaam

Lorentzsluizen

Woonplaats*

Kornwerderzand

Gemeente*

Súdwest-Fryslân

Provincie*

Friesland

Locatiennaam

Kornwerderzand

Locatieomschrijving

Lorentzsluizen

Kadastrale gemeente*

Makkum

Sectie*

D

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

23

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

DOUANEGEBOUW in Functionalistische stijl, ontworpen door ir. D. Roosenburg (vormgeving) in samenwerking met Bureau Zuiderzeewerken en behorende bij de Lorentzsluizen uit 1930-1933.

Het gebouw, gelegen tussen de schutsluizen te Kornwerderzand, is opgetrokken in rode baksteen, is twee bouwlagen hoog en heeft een gedrukt-ovale plattegrond met op de koppen een vierkante uitbouw. Het geheel wordt afgedekt door een rechthoekige betonplaat. Hieronder een doorlopende latei.

De westgevel heeft centraal in de gevel een schoorsteen die iets uit het gevelvlak ligt en die door de dakplaat heen steekt. Aan weerszijden van de schoorsteen: op de begane grond drie vierkante vensters; op de verdieping een pui die in de ronding doorloopt, bestaande uit vier vensters. De linker zij-penant heeft op elke bouwlaag één klein vierkant venster; de rechter heeft op de verdieping een klein vierkant venster en op de begane grond een toegangsdeur. Op de borstwering van de verdieping staat in metalen letters het opschrift: LORENTZ SLUIZEN.

De oostgevel heeft links een gemetselde trap langs de gevel, met metalen leuning, naar een deur in de linker penant; in de ronding van de trap drie kleine vensters. Op de begane grond is een dubbele deur. De verdieping heeft twee puien als aan de westzijde. In de rechter penant een toegangsdeur.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registregegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het DOUANEGEBOUW te Kornwerderzand, behorende bij de Lorentzsluizen (1931-1933) is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een landschappelijk/geografische ontwikkeling;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege de betekenis voor het oeuvre van de ontwerper ir. D. Roosenburg; - als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van internationaal belang is;
- vanwege de architectonische gaafheid.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen Overheidsgebouw

Douanekantoor